

Перехід від матриці знань до нечітких логічних рівнянь дозволить зв'язати функції приналежності прогнозів і параметрів станів ринку, а потім вибрати прогноз з найбільшим значенням функції приналежності для конкретного набору кількісних параметрів стану ринку [4].

Висновки

Рішенню неформалізованих задач, які мають такі характеристики як помилковість, неоднозначність, неповнота і суперечливість вхідних даних та знань про проблемну галузь сприяє застосування методу прогнозування на основі малого числа спостережень. Цим задачам властиві дані та знання, що швидко змінюються. Саме такі умови переважають в економіці країни в останні роки і характеризують її нинішній стан. Розглянуті методи прогнозування, а саме метод прогнозування на основі малого числа спостережень, сприяє проведенню необхідних розрахунків в умовах невизначеності (неточності) і нечіткості вхідних даних, що неможливо забезпечувати іншими методами. Практичним застосуванням апарату нечіткої математики з метою конкретних прикладних досліджень є створення експертних систем наближених міркувань, що і є перспективами подальшої розробки даної теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Важинський Ф.А. Основні методи прогнозування соціально-економічного розвитку регіону / Ф.А. Важинський, І.Ф. Коломісць // Науковий вісник УкрДЛТУ: Збірник науково-технічних праць. – Львів : УкрДЛТУ, 2004. – Вип. 14.7. – с.166–170.
2. Карповська-Скорик К.Ю. Експертні системи в маркетинговій діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.03.02 «економіко-математичне моделювання» / К.Ю. Карповська-Скорик. – Одеса, 2001. – 20 с.
3. Карповская-Скорик Е.Е. Маркетинговые прогнозы на уровне предприятия – Одесса: Астропринт, 2000. – 112 с.
4. Карповська-Скорик К.Ю. Експертна система для підтримки прийняття стратегічних рішень у сфері страхової медицини // Економіка і прогнозування. – 2000. – №2. – с. 72 – 76.

Надійшла 03.11.2010

УДК 378.01

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ФАХІВЦЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ

Т.І. КАТКОВА, І.І. КНЯЖЕНКО

Бердянський університет менеджменту і бізнесу

У статті проаналізовано проблему зміни освітньої парадигми у вищій економічній освіті і розкриваються особливості компетентнісного підходу, пов'язані з посиленням практико-орієнтованої підготовки у вищій школі. Розкривається визначення категорії компетентність в різних галузях знань і в різних наукових підходах. Розглядаються рівні формування компетенцій професійної діяльності

У сучасному світі дедалі поширюються процеси глобалізації всіх сфер життя людини. Нові типи суспільних відносин вимагають нових підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців. Досвід провідних країн Європи свідчить, що для забезпечення високого рівня підготовки фахівців необхідно сформувати єдиний освітній простір, у рамках якого студенту б надавалася можливість самостійно навчатися впродовж усього життя, а викладачі лише допомагали б йому.

Основні ідеї, зумовлені формуванням загальноєвропейського освітнього простору, як відомо, викладені в Болонській декларації. Курс на інтеграцію освітньої системи України в європейський простір було взято державою на початку ХХІ століття. Проте система економічної освіти, що склалася в Україні, поки належним чином не відповідає вимогам сучасного ринку праці та основним ідеям Болонської декларації. Це вимагає пошуку нових підходів щодо підготовки фахівців з усіх напрямів діяльності та особливо фахівців економічного профілю.

Питання формування компетентного випускника актуальні для будь-якого суспільства, вони виникають та вирішуються не тільки в Україні, а й в інших державах, де освіту розглядають як інтелектуальний, людський капітал. Необхідність розгляду проблем освіти з точки зору компетентнісного підходу викликана загальноєвропейською й світовою тенденцією інтеграції, глобалізації світової економіки, стандартизацією європейської освіти на засадах Болонської угоди. Істотним, як зазначає І. Зимня, є й той факт, що універсалізація перетворень у галузі освіти, забезпечення студентської й викладацької мобільності, міжнародне визнання ступенів, уведення освітніх кредитів, – все це передбачає також певну термінологічну уніфікацію. Це стосується й поняття компетентності [1]. Крім того, необхідність введення поняття компетентності й компетентнісного підходу в освіті визначається зміною освітньої парадигми – сукупності переконань, цінностей, технічних засобів тощо.

Об'єкти та методи дослідження

Сучасні вимоги до організації навчального процесу в Україні окреслені в низці нормативних і методичних документів. Зазначені вимоги також висвітлені у працях М. Згуровського, О. Коваленко, А. Колота, В. Кременя та інших. Проблема узгодження вітчизняної педагогічної термінології й науки загалом із компетентнісним підходом полягає в тому, що науковці переважно користуються традиційною й зрозумілою тріадою "знання–уміння–навички", з якої виходить ціла низка категорій і понять. При цьому поняття компетенції також закономірно впливає зі співвідношення знань, умінь і навичок у певній галузі професійної діяльності. Такий науковий підхід є прийнятним, але не єдиним, про що свідчать зарубіжні наукові дослідження (Б. Оскарссон, С. Шо, В. Хутмахер, Г. Халаж, Дж. Равен) [2].

Проблеми підготовки фахівців у системі професійної освіти розглядаються у роботах багатьох учених: В. Бондаря, Р. Гуревича, І. Зимньої, Е. Зеєра, О. Ільченко, Н. Кузьміної, А. Маркової, Н. Ничкало, С. Сисоєвої й інших. Аналіз досліджень указує на те, що нині в системі професійної освіти широкого застосування набули ідеї випереджувального професійного навчання і компетентнісний підхід щодо визначення бажаного результату навчання. Однак досі недостатньо висвітлені питання уточнення професійно-орієнтованої моделі майбутніх фахівців у контексті компетентнісного підходу. Різні аспекти визначення переліку та складу професійних компетенцій фахівців досліджують такі відомі науковці, як В. Бондар, О. Вознюк, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Ільченко, С. Кубицький, А. Хуторський та інші. Їхні праці свідчать про те, що поки не має єдиного узгодженого переліку як ключових, так і професійних компетенцій.

Постановка завдання

Мета даної роботи полягає у аналізі проблеми зміни освітньої парадигми у вищій економічній освіті та розкритті особливостей компетентнісного підходу, пов'язаних з посиленням практико-орієнтованої підготовки у вищій школі.

Результати та їх обговорення

Традиційна система вищої економічної освіти була розрахована на формування знань, умінь, навичок, а ознаками нового погляду на освіту стають компетентність, ерудиція, індивідуальна творчість, самостійний пошук знань і потреба їх вдосконалення, висока культура особи.

Сучасний тип економіки диктує нові вимоги, що пред'являються до випускників вищих навчальних закладів. Нові умови у сфері праці безпосередньо впливають на мету викладання і підготовки в області вищої освіти. Просте розширення змісту навчальних програм і збільшення робочого навантаження на студентів навряд чи можуть бути реалістичним рішенням. Тому перевагу слід віддавати предметам, які розвивають інтелектуальні здібності студентів, дозволяють їм розумно підходити до технічних, економічних і культурних змін, дають можливість набувати таких якостей, як ініціативність, дух підприємництва і пристосовність, а також що дозволяють впевненіше працювати в сучасній виробничій сфері.

Крім того, процеси технологічної модернізації вимагають різкого прискорення оновлення знань. Технологічний і інформаційний прогрес переніс акценти з питання «чому учити» на питання «як учити», як формувати мислення, як прищепити тягу до самовдосконалення, як розвинути здібність до творчості, до перемикавання на іншу сферу діяльності.

У своїх дослідженнях В. І. Байденко виявив, що в даний час у вищій освіті виникли і набирають сили нові тенденції: принципові зміни майже у всіх професіях; поява нових професій, «демаркація» колишніх; зростання ролі горизонтальної мобільності протягом трудового життя; професіоналізація вищої освіти (стирання граней між класичними, академічними і прикладними професіями); виникнення феномена масової і «загальної» вищої професійної освіти; глобалізація професій і професіоналів; наростання в системі професійної освіти конвергентних процесів; децентралізація економічної відповідальності і відповідальності за якість роботи; нарощування горизонтальної ієрархії організацій; розвиток адекватної системи професійної освіти всіх рівнів і ступенів (гнучкість, прозорість, порівнянність, розширення освіти протягом всього життя); посилення ролі і ускладнення завдань особового розвитку; зміна стилів життя на рівнях: глобальному, соціуму, організаційному, індивідуальному [3].

Вихід з позначених критичних ситуацій в системі вищої економічної освіти більшістю дослідників в нашій країні і за кордоном бачиться у введенні компетентнісного підходу. Дискусії з приводу нової парадигми результату освіти досі продовжуються. На думку багатьох учених, компетентнісний підхід дозволяє: перейти в професійній освіті від її орієнтації на відтворення знань до застосування і організації знань; підвищити гнучкість освіти що дозволить розширити можливості працевлаштування; покласти в основу навчання міждисциплінарно-інтегровані вимоги до результату освітнього процесу; орієнтувати людську діяльність на нескінченну вимогу професійних і життєвих ситуацій.

Дослідження проблеми формування професійної компетентності фахівців спрямовує нас до головних понять дослідження: «компетентність» і «компетенція». Ці поняття в сучасній науковій літературі суттєво різняться, тому їх доцільно розглядати як різнорівневі й окреслювати по-різному.

Компетентність у широкому сенсі в основному розуміється як ступінь соціальної й психологічної зрілості людини, яка передбачає певний рівень психічного розвитку особистості,

психологічну готовність до певного виду діяльності, що дозволяє індивіду успішно функціонувати в суспільстві та інтегруватися в нього. У вузькому сенсі компетентність розглядається в якості діяльнісної характеристики, як міра інтегрованості людини в діяльність. А це передбачає певну світоглядну спрямованість особистості, ціннісне ставлення до діяльності та її предметів.

Таким чином, компетентність є готовністю та здатністю людини діяти в будь-якій сфері. Вона передбачає володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особистісне ставлення до предмета діяльності. Компетентнісна в окремій галузі людина володіє певними знаннями та здібностями, які дозволяють їй обґрунтовано судити про цю галузь й ефективно діяти в ній. Важливим при цьому є не протиставляти компетентність знанням або умінням, оскільки перше поняття більш широке, ніж поняття знання або уміння. Отже, компетентність виражає значення традиційної тріади «знання–уміння–навички», інтегруючи їх у єдиний комплекс. Крім того, компетентність визначається як поглиблене знання предмета або освоєне уміння.

Українська освіта починає оперувати поняттям компетентності в тому сенсі, який пропонують європейські країни. Як свідчать наукові дослідження досвіду, набутого в європейській системі освіти, компетентність передбачає спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби. Згідно європейських стандартів компетентності, компетентність – це здатність діяти в ситуації невизначеності, здатність працювати в команді та навчатися. Деякі дослідники вважають, що суттєвим моментом компетентності є здатність приймати відповідні рішення в процесі вирішення конкретних проблем і виробничих завдань [4].

Згідно з концепцією інтегрованого розвитку компетентності, розробленої шведськими й американськими вченими (В. Чапанат, Г. Вайлер, Я. Лефстед), розвиток компетентності спеціаліста пов'язується з інтеграцією інтелектуальних, моральних, соціальних, естетичних, політичних аспектів знань та умінь. Професійна компетентність у контексті зазначеної концепції включає знання й уміння з різних сфер життєдіяльності людини, які необхідні для формування умінь і навичок здійснення діяльності творчого рівня.

У професійній підготовці спеціалістів економічного профілю є необхідність виділяти насамперед корпоративну компетентність як особливий вид компетентності, який передбачає стійку здатність фахівця виконувати передбачені кваліфікаційною характеристикою види діяльності [5].

Підсумовуючи здійснений вище аналіз наукової літератури, ми виділяємо такі структурні компоненти професійної компетентності фахівця в галузі економіки: мотиваційний, інформаційно-технологічний, предметно-діяльнісний, саморегуляційний.

Таким чином, професійна компетентність сучасного спеціаліста є складним багатокомпонентним поняттям, яке в сучасній науковій літературі характеризується з точки зору кількох наукових підходів: соціокультурного, діяльнісного, комунікативного, професійного, контекстно-інформаційного та психологічного. Кожен із названих підходів не вичерпує наукового аналізу проблеми професійної компетентності повністю; всі ці підходи знаходяться у взаємозв'язку один з одним і взаємодоповнюють один одного.

Аналізуючи дослідження, можна зробити висновок, що компетентність є первинною по відношенню до терміну «компетенція» семантичною категорією. Компетентність розглядається як особистісна характеристика, інтериоризована сукупність знань, умінь і навичок, а компетенції – деякі

відчужені, наперед задані вимоги до освітньої підготовки випускника, одиниці навчальної програми, складові «анатомії» компетентності.

Таким чином, якщо в самому узагальненому вигляді ми визначимо компетенцію як властивість (якість), то компетентність може розглядатися як володіння цією властивістю, що виявляється в професійній діяльності. Покидаючи стіни вузу, випускник повинен володіти певними компетенціями – професійно-релевантними якостями, тим потенціалом, який буде актуалізований в процесі здійснення професійної діяльності і свідчити про його компетентність.

Важливими в контексті проблеми нашого дослідження є окреслені зарубіжними вченими рівні формування компетенцій під час навчання у вищому навчальному закладі, визначені в європейських країнах. Так, для першого рівня характерними є такі загальні для різних предметних галузей компетенції: здатність демонструвати знання основ та історії дисципліни; здатність логічно й послідовно представити освоєне знання; здатність контекстуалізувати нову інформацію й давати її тлумачення; уміння демонструвати розуміння загальної структури дисципліни; здатність розуміти та використовувати методи критичного аналізу й розвитку теорій; здатність правильно використовувати методи й техніки дисципліни; здатність оцінювати якість досліджень у цій предметній галузі; здатність розуміти результати експериментальних і спостережних способів перевірки наукових теорій.

На другому рівні майбутні фахівці повинні бути наділені такими компетенціями: володіти предметною областю на належному кваліфікаційному рівні, тобто володіти новітніми методами й техніками дослідження, знати новітні теорії та їхні інтерпретації; критично відслідковувати й осмислювати розвиток теорії й практики; володіти методами незалежного дослідження й уміти пояснювати його результати на належному рівні; бути здатним внести оригінальний вклад у дисципліну відповідно до канонів цієї предметної області, наприклад, у рамках кваліфікаційної роботи; демонструвати оригінальність і творчий підхід; опановувати компетенції на професійному рівні [6].

Відзначимо, що становлення компетентнісного підходу у вищій економічній освіті дозволяє визначити функції компетенцій в навчанні, які можуть бути представлені таким чином: компетенції є віддзеркаленням соціального замовлення на мінімальну підготовленість молодих людей до повсякденного життя у навколишньому світі; є умовою реалізації особистісних сподівань студентів в навчанні, засобом подолання їх відчуження від освіти; задають реальні об'єкти навколишнього середовища для цільового комплексного використання знань, умінь і навичок; задають мінімальний досвід наочної діяльності студента, необхідний для його практичної підготовленості у відношенні до реальних об'єктів дійсності; мають присутність в різних навчальних предметах і освітніх областях; дозволяють пов'язати теоретичні знання з їх практичним використанням для вирішення конкретних завдань; є інтегральними характеристиками якості підготовки студентів і засобами організації комплексного особистісно і соціально значущого освітнього контролю [7].

Таким чином, виділення функцій компетенцій в навчанні підтверджує головну інтенцію компетентнісного підходу – підсилити практичну орієнтацію освіти, вийшовши за межі обмежень традиційного освітнього простору.

Висновки

Аналізуючи дослідження, можна зробити висновок, що компетентнісний підхід дозволить укріпити позиції вищої економічної національної освіти в загальноєвропейському освітньому і

дослідницькому просторі – при одночасному збереженні сильних академічних характеристик національної вищої школи, підвищити адаптацію випускників до їх життєдіяльності в умовах наростаючого динамізму і невизначеності, підготувати їх як суб'єктів нової освітньої парадигми – освіта протягом всього життя. Визначення компетенцій майбутніх фахівців допоможе виробити загальноєвропейські вимоги до знань та вмінь випускників вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. / И.А. Зимняя. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, – 2004. – 42 с.
2. Оскарссон Б. Базовые навыки как обязательный компонент высококачественного профессионального образования / Б. Оскарссон; под общ. ред. В. И. Байденко, Дж. Ван Зантворта // Оценка качества профессионального образования: докл. – М.: Европейский фонд подготовки кадров, – 2001. – 218 с.
3. Байденко В.И. Компетенции в профессиональном образовании (К освоению компетентностного подхода) / В.И. Байденко // Высшее образование в России. – 2004. – № 11. – с. 3 – 14.
4. Овчарук О. Ключові компетентності: Європейське бачення / О. Овчарук // Управління освітою. – 2004. – № 2. – с. 6–9.
5. Варданян Ю.В. Стрoение и развитие профессиональной компетентности специалиста с высшим образованием: (На материале подготовки педагога и психолога): дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Ю.В. Варданян. – М.: – 1999. – 353 с.
6. Калінін В.О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур. Автореф. канд. дис. – Житомир, – 2005. – 311 с.
7. Лозова В.І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів / В.І. Лозова // Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів: Матеріали міжвуз. наук.-практ. конфер. – Харків: ОВС, – 2002. – с. 3–8.

Надійшла 03.11.2010

УДК 658.012.2

МОДЕЛІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ВИРОБНИЧО-ЗБУТОВОЇ СФЕРИ ПІДПРИЄМСТВА

З.М. СОКОЛОВСЬКА

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

Розглянуто можливості моделювання бізнес-процесів виробничо-збутової сфери діяльності підприємства з використанням методу системної динаміки. Обґрунтовується доцільність та ефективність використання технології Ithink як програмної платформи реалізації методу. В узагальненому вигляді наводиться структура розробленої моделі головних бізнес-процесів досліджуваної сфери.

Підвищення ефективності управління виробничо-збутовою діяльністю промислових підприємств є фундаментом формування їх конкурентоспроможності. Сучасна парадигма управління вимагає перегляд концептуальних основ вітчизняного менеджменту, спрямування його на бізнес-процеси та